ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Декан факультету здоров'я, психології, фізичної культури та спорту
_____ Євген ПАВЛЮК
_____ 2025 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Психологія толерантності

Галузь знань – С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини
Спеціальність – С4 Психологія
Рівень вищої освіти – другий (магістерський)
Освітньо-професійна програма – Психологія
Обсяг дисципліни – 5 кредитів ЄКТС
Шифр дисципліни ОФП.03
Мова навчання – українська
Статус дисципліни: обов'язкова (фахової підготовки)
Факультет – здоров'я, психології, фізичної культури та спорту
Кафедра – психології та педагогіки

Форма навчання	Курс	Семестр	Обсяг дисципліни		Кількість годин						Курсовий проект	Курсова робота	Форма семестрового контролю	
					Аудиторні заняття				Індив. робота студента	Самостійна робота студента, в т.ч. ІРС				
			Кредити ЄКТС	Години	Всього	Лекції	Лабораторні роботи	Практичні заняття					Залік	Іспит
Денна	1	1	5	150	50	32		18		99			+	
Заочна	1	1	5	150	14	10		4		100			+	

Робоча програма складена на основі Освітньо-професійної програми за спеціальністю С4 Психологія

Робочу програму склала _____ канд. психол. наук., доцент Лариса ПОДКОРИТОВА

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри психології та педагогіки

Протокол від 28 серпня 2025 р. №1 Зав. кафедри _____ Таїсія КОМАР

Робочу програму розглянуто та схвалено вченою радою факультету здоров'я, психології, фізичної культури та спорту

Голова вченої ради ФЗПФКС _____ Євген ПАВЛЮК

Хмельницький 2025

2. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

«Психологія толерантності» є дисципліною професійної підготовки, важливою для здобувачів спеціальності 053 Психологія, оскільки толерантність є і професійно важливою якістю психолога, і сучасною гуманістичною європейською цінністю. Толерантність є основою для ефективної професійної взаємодії, базуючись на безумовному прийнятті людини, та психологічною передумовою миру. Освітній компонент надає відомості про специфіку толерантності і знайомить зі способами її розвитку. Вивчення «Психології толерантності» допомагає здобувачам вищої освіти сприяє розвитку терпимості, рефлексивності, критичності і самостійності мислення, спонукає до загального розвитку людини, допомагає краще розуміти інших людей та вибудовувати ефективну міжособистісну взаємодію.

Пререквізити: вихідна.

Кореквізити: Психологія втрати, Психологічна допомога особам у складних життєвих обставинах, Психологічна реабілітаційна робота з учасниками бойових дій, Педагогічна практика у закладах вищої освіти, Переддипломна практика, Кваліфікаційна робота.

Навчальна дисципліна «Психологія толерантності» має забезпечити:

– ***компетентності***: Здатність вирішувати складні завдання і проблеми у процесі навчання та професійної діяльності у галузі психології, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій і характеризується комплексністю та невизначеністю умов і вимог. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів). Здатність діяти соціально відповідально та свідомо. Здатність організовувати та реалізовувати просвітницьку та освітню діяльність для різних категорій населення у сфері психології. Здатність ефективно взаємодіяти з колегами в моно- та мультидисциплінарних командах. Здатність дотримуватися у фаховій діяльності норм професійної етики та керуватися загальнолюдськими цінностями.

– ***програмні результати навчання:*** Робити психологічний прогноз щодо розвитку особистості, груп, організацій. Розробляти програми психологічних інтервенцій (тренінг, психотерапія, консультування тощо), провадити їх в індивідуальній та груповій роботі, оцінювати якість. Оцінювати ступінь складності завдань діяльності та приймати рішення про звернення за допомогою або підвищення кваліфікації. Вирішувати етичні дилеми з опорою на норми закону, етичні принципи та загальнолюдські цінності. Визначати напрями соціально-психологічного супроводу осіб у складних життєвих обставинах, розробляти та впроваджувати програми реабілітації та реадаптації учасників бойових дій та їх сімей.

Мета дисципліни – ознайомити здобувачів вищої освіти з теоретичними основами психології толерантності та розвинути толерантність як важливу професійну якість.

Предмет дисципліни – толерантність особистості.

Завдання дисципліни: надати здобувачам знання про зміст і види толерантності, а також навчити розробляти та проводити заняття з розвитку толерантності в інших людей.

3. СТРУКТУРА ЗАЛІКОВИХ КРЕДИТІВ ДИСЦИПЛІНИ

Назва розділу (теми)	Кількість годин, відведених на:					
	денну форму			заочну форму		
	лекції	практ. заняття	СРЗ	лекції	практ. заняття	СРЗ
Тема 1. Вступ до психології толерантності	2	2	6	2	2	8
Тема 2. Виховання і розвиток толерантності	2		6			9
Тема 3. Тренінг толерантності як спосіб розвитку толерантності	2		7			8
Тема 4. Поняття про етнічну толерантність	2	2	6	2		9
Тема 5. Національні характери	2		6			8
Тема 6. Гендерна ідентичність як основа гендерної толерантності	2	2	6			9
Тема 7. Пояснення існування статей і відмінностей між ними	2		6			8
Тема 8. Гендерні відмінності в психічній діяльності і поведінці	2	2	7			9
Тема 9. Толерантне ставлення до ЛГБТ спільноти	2		6	4	2	8
Тема 10. Толерантне ставлення до осіб з особливими потребами	2	2	6			9
Тема 11. Толерантне ставлення до людей похилого віку	2		6			8
Тема 12. Толерантне ставлення до учасників бойових дій	2	2	6			9
Тема 13. Толерантне ставлення до вимушених переселенців	2		7			8
Тема 14. Толерантне ставлення до людей з різними типами темпераменту	2	2	6	2		9
Тема 15. Толерантне ставлення до людей з різними типами характеру	2		6			8
Тема 16. Толерантне ставлення до людей з урахуванням особливостей їх Я-концепції	2	2	7			9
Разом:	**32**	**18**	**100**	**10**	**4**	**136**

Примітка: за чисельником/за знаменником.

4. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

4.1. Зміст лекційного курсу для здобувачів *денної* форми навчання

Номер лекції	Перелік тем лекцій, їх анотації	Кількість годин
1	**Вступ до психології толерантності.** 1. Визначення основних понять. 2. Історичні погляди на толерантність як суспільне явище. 3. Поняття і форми нетолерантність. 4. Чинники нетолерантності й толерантності. *Література: [2, 3].*	2

2	**Виховання і розвиток толерантності.** 1. Толерантність як важлива якість сучасної людини. 2. Особливості виховання і розвитку толерантності. *Література: [2, 3].*	2
3	**Тренінг толерантності як спосіб розвитку толерантності** 1. Поняття про тренінг. 2. Загальні принципи і правила роботи тренінгової групи 3. Організаційні засади тренінгів. 4. Загальна структура тренінгу толерантності. **5.** Методичні особливості тренінгу толерантності. *Література: [4 (с. 3-52), 6 (с. 6-33), 16 (с. 78-80)].*	2
4	**Поняття про етнічну толерантність.** 1. Етнічна толерантність та інтолерантність. 2. Релігійна та расова інтолерантність. 3. Поняття про національний характер. *Література: [7 (с. 127-142)].*	2
5	**Національні характери**. 1. Національні характери окремих народів світу. 2. Національний характер українців. *Література: [7 (с. 127-142)].*	2
6	**Гендерна ідентичність як основа гендерної толерантності.** 1. Поняття про стать і гендер. 2. Аспекти гендерної ідентичності. 3. Розвиток гендерної ідентичності *Література: [6 (с. 32-37), 7 (с. 144–168)].*	2
7	**Пояснення існування статей і відмінностей між ними.** 1. Біологічні причини гендерних відмінностей. 2. Соціально-психологічні причини гендерних відмінностей. 3. Еволюційні причини гендерних відмінностей *Література: [6 (с. 37-40), 7 (с. 144–168)].*	2
8	**Гендерні відмінності в психічній діяльності і поведінці.** 1. Гендерні відмінності в психічній діяльності і поведінці. 2. Професійна самореалізація чоловіків і жінок *Література: [6 (с. 41-47), 7 (с. 144–168)].*	2
9	**Толерантне ставлення до ЛГБТ спільноти.** 1. Поняття про ЛГБТ. 2. Релігія і суспільство. 3. Толерантність до ЛГБТ *(можлива гостьова лекція)* *Література: [6 (с. 32-37), 7 (с. 144–168), 8 (с. 27-33, 39-43)].*	2
10	**Толерантне ставлення до осіб з особливими потребами.** 1. Поняття про осіб з особливими потребами. 2. Правила комунікації із людьми з особливими потребами. *Література: [1 (с. 326-343), 2, 15 (с. 26-60)].*	2
11	**Толерантне ставлення до людей похилого віку.** 1. Поняття старості. 2. Типи старості. 3. Психологічні особливості людей похилого віку. 4. Психологічна допомога особам похилого віку.	2

	Література: [1 (с. 44-146, 326-343), 2, 15 (с. 26-60)].	
12	**Толерантне ставлення до учасників бойових дій і їхніх сімей** 1. Психологічні особливості учасників бойових дій. 2. Психологічні особливості членів сімей учасників бойових дій. 3. Толерантне ставлення до учасників бойових дій і їхніх сімей *(можлива гостьова лекція)* *Література: [5 (с. 6-21)].*	2
13	**Толерантне ставлення до вимушених переселенців.** 1. Вимушені переселенці: визначення. 2. Проблеми вимушених переселенців. 3. Психологічна допомога вимушеним переселенцям *(можлива гостьова лекція)* *Література: [12, 16 (с. 26-60), 17].*	2
14	**Толерантне ставлення до людей з різними типами темпераменту.** 1. Поняття про темперамент і його властивості. 2. Особливості різних типів темпераменту. 3. Визначення типу темпераменту за деякими зовнішніми проявами. *Література: [6 (с. 63-68), 7 (с. 30–41, 53–125, 169–196)].*	2
15	**Толерантне ставлення до людей з різними типами характеру.** 1. Поняття про характер і його властивості. 2. Психологічні особливості різних типів характеру. *Література: [6 (с. 68-77), 7 (с. 30–41, 53–125, 169–196)].*	2
16	**Толерантне ставлення до людей з урахуванням особливостей їх Я-концепції.** 1. Поняття Я-концепції і її структури. 2. Особливості людей з різною самооцінкою та взаємодії з ними. 3. Локус контролю те реакції на ситуацію фрустрації. 4. Поняття психологічного подолання і його варіації. *Література: [6 (с. 56-62), 7 (с. 30–41, 53–125, 169–196)].*	2
	Разом:	**32**

Перелік оглядових лекцій для здобувачів *заочної* форми навчання

Номер лекції	Перелік тем лекцій, їх анотації	Кількість годин
1-3	**Вступ до психології толерантності.** *Література: [2, 3].* **Виховання і розвиток толерантності.** *Література: [2, 3].* **Тренінг толерантності як спосіб розвитку толерантності** *Література: [4 (с. 3-52), 6 (с. 6-33), 16 (с. 78-80)].*	2

4-8	**Поняття про етнічну толерантність.** *Література: [7 (с. 127-142)].* **Національні характери**. *Література: [7 (с. 127-142)].* **Гендерна ідентичність як основа гендерної толерантності.** *Література: [6 (с. 32-37), 7 (с. 144–168)].* **Пояснення існування статей і відмінностей між ними.** *Література: [6 (с. 37-40), 7 (с. 144–168)].* **Гендерні відмінності в психічній діяльності і поведінці.** *Література: [6 (с. 41-47), 7 (с. 144–168)].*	2
9-13	**Толерантне ставлення до ЛГБТ спільноти.** *Література: [6 (с. 32-37), 7 (с. 144–168), 8 (с. 27-33, 39-43)].* **Толерантне ставлення до осіб з особливими потребами.** *Література: [1 (с. 326-343), 2, 15 (с. 26-60)].* **Толерантне ставлення до людей похилого віку.** *Література: [1 (с. 44-146), 16 (с. 26-60).* **Толерантне ставлення до учасників бойових дій і їхніх сімей** *Література: [5 (с.6-21)].* **Толерантне ставлення до вимушених переселенців.** *Література: [12, 16 (с. 26-60), 17].*	4
14-17	**Толерантне ставлення до людей з різними типами темпераменту.** *Література: [6 (с. 63-68), 7 (с. 30–41, 53–125, 169–196)].* **Толерантне ставлення до людей з різними типами характеру.** *Література: [6 (с. 68-77), 7 (с. 30–41, 53–125, 169–196)].* **Толерантне ставлення до людей з урахуванням особливостей їх Я-концепції.** *Література: [6 (с. 7] с. 30–41; с. 53–125; с. 169–196.*	2
	Разом:	**10**

4.2. Зміст практичних занять

Перелік практичних занять для здобувачів *денної* форми навчання

Номер заняття	Тема практичного заняття	Кількість годин
1	**Дослідження індивідуального розуміння толерантності. Визначення структури тренінгу толерантності** *Література: [2, 3, 4 (с. 3-52), 6 (с. 6-33), 16 (с. 78-80)].*	2
2	**Толерантність до представників різних національностей** *Література: [7 (с. 127-142)].*	2
3	**Толерантність до чоловіків і жінок** *Література: [6 (с. 32-37), 7 (с. 144–168)].*	2
4	**Толерантність до стигматизованих груп** *Література: [6 (с. 32-37), 7 (с. 144–168), 8 (с. 27-33, 39-43)].*	2
5	**Толерантне ставлення до літніх людей і людей з особливими потребами** *Література: [1 (с. 44-146), 16 (с. 26-60)].*	2
6	**Толерантність до учасників бойових дій і їхніх сімей**. *Література: [5 (с.6-21)].*	2
7	**Толерантність до вимушених переселенців** *Література: [12, 16 (с. 26-60), 17].*	2
8	**Толерантність до осіб з різними темпераментами та характерами** *Література: [6 (с. 63-68), 7 (с. 30–41, 53–125, 169–196)].*	2
9	**Толерантність до осіб з різною самооцінкою.** Літ.: [5] с. 30–41; с. 53–125; с. 169–196	2
	Разом:	18

Перелік практичних занять для здобувачів *заочної* форми навчання

Номер заняття	Тема практичного заняття	Кількість годин
1-4	**Дослідження індивідуального розуміння толерантності. Визначення структури тренінгу толерантності** *Література: [2, 3, 4 (с. 3-52), 6 (с. 6-33), 16 (с. 78-80)].* **Толерантність до представників різних національностей** *Література: [7 (с. 127-142)].* **Толерантність до чоловіків і жінок** *Література: [6 (с. 32-37), 7 (с. 144–168)].* **Толерантність до стигматизованих груп** *Література: [6 (с. 32-37), 7 (с. 144–168), 8 (с. 27-33, 39-43)].* **Толерантне ставлення до літніх людей і людей з особливими потребами** *Література: [1 (с. 44-146), 16 (с. 26-60)].*	2

5-8	**Толерантність до учасників бойових дій і їхніх сімей**. *Література: [5 (с.6-21)].* **Толерантність до вимушених переселенців** *Література: [12, 16 (с. 26-60), 17].* **Толерантність до осіб з різними темпераментами та характерами** *Література: [6 (с. 63-68), 7 (с. 30–41, 53–125, 169–196)].* **Толерантність до осіб з різною самооцінкою.** Літ.: [5] с. 30–41; с. 53–125; с. 169–196	2
	Разом:	4

4.3. Зміст самостійної роботи здобувачів

Самостійна робота здобувачів денної форми навчання полягає у систематичному опрацюванні лекційного матеріалу для проходження контролів за темами дисципліни, підготовці до практичних занять, підготовці та оформленні творчих робіт (психопросвітницького заходу і конспекту тренінгу толерантності).

Зміст самостійної роботи здобувачів *денної* форми навчання

Номер тижня	Вид самостійної роботи	Кількість годин
1	Опрацювання літератури, конспекту лекцій. Підготовка до практичного заняття за темою.	6
2	Опрацювання літератури, конспекту лекцій. Підготовка до практичного заняття за темою.	6
3	Опрацювання літератури, конспекту лекцій. Підготовка до практичного заняття за темою.	7
4	Опрацювання літератури, конспекту лекцій. Підготовка до практичного заняття за темою. Пройти тестовий контроль 1.	6
5	Опрацювання літератури, конспекту лекцій. Підготовка анотації тренінгу толерантності	6
6	Опрацювання літератури, конспекту лекцій. Підготовка змісту тренінгу толерантності	6
7	Опрацювання літератури, конспекту лекцій. Підготовка змісту тренінгу толерантності	6
8	Опрацювання літератури, конспекту лекцій. Оформлення конспекту тренінгу толерантності	7
9	Опрацювання літератури, конспекту лекцій. Підготовка до практичного заняття за темою	6
10	Опрацювання літератури, конспекту лекцій. Підготовка до практичного заняття за темою	6
11	Опрацювання літератури, конспекту лекцій. Пройти тестовий контроль 2.	6
12	Опрацювання літератури, конспекту лекцій. Підготовка презентації психопросвітницького заходу	6
13	Опрацювання літератури, конспекту лекцій. Підготовка до практичного заняття за темою	7
14	Опрацювання літератури, конспекту лекцій. Підготовка презентації	6

	психопросвітницького заходу	
15	Опрацювання літератури, конспекту лекцій. Підготовка до практичного заняття за темою	6
16	Опрацювання літератури, конспекту лекцій. Підготовка до практичного заняття за темою Пройти тестовий контроль 3.	7
17	Разом	**100**

Зміст самостійної роботи здобувачів *заочної* форми навчання

На самостійну роботу здобувачам заочної форми навчання виноситься контрольна робота та тестування. Контрольна робота включає одне теоретичне питання і одне практичне завдання – підготовка тренінгу толерантності. Вимоги до виконання, методичні вказівки і варіанти встановлюються методичними рекомендаціями до виконання контрольних робіт, які кожний здобувач отримує на кафедрі у період настановної сесії, а також може ознайомитися в електронних ресурсах дисципліни у Інституційному репозитарії та Модульному середовищі для навчання ХНУ. Тестування студенти проходять в он-лайн режимі у модульному середовищі відповідно до тем навчальної дисципліни.

5. ТЕХНОЛОГІЇ ТА МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Процес навчання з дисципліни ґрунтується на використанні традиційних та сучасних технологій, а саме: особистісно-орієнтованої, інформаційно-комп'ютерних, інтерактивних, ігрових, проблемно-орієнтованих та технології змішаного навчання (треба вибрати). Дані технології реалізуються у формі лекцій, а саме: лекції-візуалізації (з використанням відео і презентацій); практичних занять (з елементами тренінгу); самостійної роботи (підготовка конспекту тренінгу толерантності і презентації психопросвітницького заходу). Під час навчання використовуються такі методи і прийоми як брейнстормінг, бесіда, дискусія, творчі завдання, обговорення у міні-групах.

Необхідні інструменти, обладнання: комп'ютерна техніка, мультимедійний проєктор, екран для проєктору.

Вимоги до аудиторії для проведення лекцій – мультимедійний проєктор, екран для проєктору.

6. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Поточний контроль здійснюється під час практичних занять, а також у визначений викладачем час в Модульному середовище для навчання ХНУ. При цьому використовуються такі методи контролю: тестовий контроль теоретичного матеріалу з теми; оцінювання творчих робіт; усна відповідь.

Семестровий контроль – залік, який виставляється за рейтингом на основі результатів поточного контролю.

7 ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ ЗДОБУВАЧІВ У СЕМЕСТРІ

Оцінювання академічних досягнень здобувача вищої освіти здійснюється відповідно до «Положення про контроль і оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у ХНУ». Кожний вид роботи з дисципліни оцінюється за інституційною чотирибальною шкалою. Семестрова підсумкова оцінка визначається як середньозважена з усіх видів навчальної роботи, виконаних і зданих позитивно з урахуванням коефіцієнта вагомості та розраховуються в автоматизованому режимі за відповідною програмою. Вагові коефіцієнти визначаються відповідно до структури дисципліни і важливості окремих видів її робіт.

Оцінювання результатів навчання студентів денної форми навчання складається з таких елементів, як: усне опитування; перевірка результатів виконання завдань для самостійної роботи (домашніх завдань), семестровий контроль (іспит). Студент, який набрав позитивний

середньозважений бал за поточну роботу і не здав семестровий контроль (іспит), вважається невстигаючим.

Для практичних і самостійних робіт встановлюється обов'язковий мінімум оцінок, які має отримати здобувач впродовж семестру, щоб виконати програму дисципліни.

Структурування дисципліни за видами робіт і оцінювання результатів навчання студентів *денної* форми здобуття освіти:

Аудиторна робота			Контрольні заходи			Самостійна робота здобувачів			Семестровий контроль	Разом
Другий семестр										
Практичне заняття (усне опитування)			Тестовий контроль			Домашні завдання			Іспит	
Т1-2	Т3-5	Т6-8	Т1-2	Т3-5	Т6-8	Т1-2	Т3-5	Т6-8		
Кількість балів за вид навчальної роботи (мінімум-максимум)										
3-5	3-5	3-5	3-5	3-5	3-5	6-10	6-10	6-10		
9-15			**9-15**			**18-30**			**24-40**	**60-100****

Примітка : *Т – тема навчальної дисципліни;

За набрану з будь-якого виду навчальної роботи з дисципліни кількість балів, нижче встановленого мінімуму, здобувач отримує незадовільну оцінку і має її перездати у встановлений викладачем (деканом) термін. Інституційна оцінка встановлюється відповідно до таблиці «Співвідношення інституційної шкали оцінювання і шкали оцінювання ЄКТС**».

Структурування дисципліни за видами робіт і оцінювання результатів навчання студентів *заочної* форми здобуття освіти:

Аудиторна робота			Контрольні заходи			Самостійна робота здобувачів		Семестровий контроль	Разом
Другий семестр									
Практичне заняття (усне опитування)			Тестовий контроль			Контрольна робота		Іспит	
Т1-2	Т3-5	Т6-8	Т1-2	Т3-5	Т6-8	Теоретична частина	Практична частина		
Кількість балів за вид навчальної роботи (мінімум-максимум)									
3-5	3-5	3-5	3-5	3-5	3-5	9-15	9-15		
9-15			**9-15**			**18-30**		**30-50**	**60-100****

Примітка : *Т – тема навчальної дисципліни;

За набрану з будь-якого виду навчальної роботи з дисципліни кількість балів, нижче встановленого мінімуму, здобувач отримує незадовільну оцінку і має її перездати у встановлений викладачем (деканом) термін. Інституційна оцінка встановлюється відповідно до таблиці «Співвідношення інституційної шкали оцінювання і шкали оцінювання ЄКТС**».

Критерії оцінювання за видами робіт

Оцінювання на практичних заняттях

Оцінка, яка виставляється за практичне заняття, складається з таких елементів: активна участь у груповій роботі, обговорення окремих вправ, корекційно-розвивальних заходів, корекційних ситуацій; вільне володіння студентом спеціальною термінологією й уміння професійно обґрунтувати прийняті рішення при розв'язуванні задач.

При оцінюванні результатів навчання здобувачів вищої освіти на практичних заняттях викладач користуються наведеними нижче критеріями:

Таблиця – Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувача вищої освіти

Оцінка та рівень досягнення здобувачем запланованих ПРН та сформованих компетентностей	Узагальнений критерій
Відмінно (високий) 5	Студент глибоко і у повному обсязі опанував зміст навчального матеріалу, легко в ньому орієнтується і вміло використовує понятійний апарат; уміє пов'язувати теорію з практикою, вирішувати практичні завдання, впевнено висловлювати і обґрунтовувати свої судження. Відмінна оцінка передбачає грамотний, логічний виклад відповіді (як в усній, так і у письмовій формі), якісне зовнішнє оформлення роботи. Студент не вагається при видозміні запитання, вміє робити детальні та узагальнюючі висновки. При відповіді допустив дві-три несуттєві похибки.
Добре (середній) 4	Студент виявив повне засвоєння навчального матеріалу, володіє понятійним апаратом, орієнтується у вивченому матеріалі; свідомо використовує теоретичні знання для вирішення практичних задач; виклад відповіді грамотний, але у змісті і формі відповіді можуть мати місце окремі неточності, нечіткі формулювання закономірностей тощо. Відповідь студента має будуватися на основі самостійного мислення. Студент у відповіді допустив дві-три несуттєві помилки.
Задовільно (достатній) 3	Студент виявив знання основного програмного матеріалу в обсязі, необхідному для подальшого навчання та практичної діяльності за професією, справляється з виконанням практичних завдань, передбачених програмою. Як правило, відповідь студента будується на рівні репродуктивного мислення, студент має слабкі знання структури курсу, допускає неточності і суттєві помилки у відповіді, вагається при відповіді на видозмінене запитання. Разом з тим набув навичок, необхідних для виконання нескладних практичних завдань, які відповідають мінімальним критеріям оцінювання і володіє знаннями, що дозволяють йому під керівництвом викладача усунути неточності у відповіді.
Незадовільно (недостатній) 2	Студент виявив розрізнені, безсистемні знання, не вміє виділяти головне і другорядне, допускається помилок у визначенні понять, перекручує їх зміст, хаотично і невпевнено викладає матеріал, не може використовувати знання при вирішенні практичних завдань. Як правило, оцінка «незадовільно» виставляється студенту, який не може продовжити навчання без додаткової роботи з вивчення дисципліни.

Оцінювання результатів тестового контролю

Кожен з трьох тестів, передбачених робочою програмою, складається із 10 тестових завдань. Максимальна сума балів, яку може набрати студент за результатами кожного тестування, складає 5.

Відповідно до таблиці структурування видів робіт за тематичний контроль здобувач залежно від кількості правильних відповідей може отримати від 3 до 5 балів:

Таблиця – Розподіл балів за результатами проведення *поточного тестового* контролю для різної кількості тестових завдань для студентів усіх форм навчання

Кількість правильних відповідей	0-5	6	7	8	9	10
Відсоток правильних відповідей	**0-59**	**60**	**70**	**80**	**90**	**100**

Кількість отриманих балів	0	1	2	3	4	5

На тестування відводиться 15 хвилин. Студент може пройти тестування в онлайн режимі у Модульному середовищі для навчання на сторінці навчальної дисципліни. Тестування здобувачів вищої освіти у Модульному середовищі для навчання автоматично оцінюються за критеріями, наведеними у таблиці вище.

При отриманні негативної оцінки тест слід перездати до терміну наступного контролю.

У випадку, коли студент не виконав індивідуальний план з дисципліни у заплановані терміни без поважних причин, то під час відпрацювання заборгованості при позитивній відповіді йому виставляється оцінка «задовільно».

Оцінювання домашніх завдань студентів

Самостійними роботами студентів, що оцінюються, є домашні завдання, які полягають у написанні аналітичних есе на відповідні навчальній дисципліні теми.

При оцінюванні домашніх завдань здобувачів вищої освіти викладач користується наведеними нижче критеріями:

Таблиця – Критерії оцінювання домашніх завдань студентів *денної* форми навчання

Оцінка та рівень досягнення здобувачем запланованих ПРН та сформованих компетентностей	Узагальнений зміст критерія оцінювання
Відмінно (високий) 10	**Проявлена власна творчість і самостійна думка. Представлені всі пункти плану до роботи та дотримано всіх вимоги до неї. Оформлення – охайне та естетичне.**
Добре (середній) 8	**Елементи творчості і самостійності представлені мало. Випущені окремі пукти і/або порушені 1-3 вимоги до роботи. Оформлення – охайне.**
Задовільно (достатній) 6	**Проявлено репродуктивне, несамостійне мислення, використання ШІ. Оформлення – неохайне. Завдання виконано не в повному обсязі, але достатньому для демонстрації проведеної роботи.**
Незадовільно (недостатній) 4	**Завдання виконане в недостатньому обсязі. Оформлення – неохайне**

Студенти заочної форми навчання виконують контрольну роботу, яка складається з одного теоретичного та одного практичного завдання. Зміст та вимоги до написання та оформлення контрольної роботи подані у методичних вказівках, розміщених у Модульному середовищі для навчання ХНУ.

Таблиця – Узагальнені критерії оцінювання контрольної роботи студентів заочної форми навчання

Оцінка та рівень досягнення здобувачем запланованих ПРН та сформованих компетентностей	Узагальнений критерій оцінювання

Відмінно (високий) 15	Зміст питань розкрито повно і грамотно, правильно використано понятійний апарат; логічний виклад відповіді державною мовою; проявлено творчий підхід та самостійне мислення. Дотримані всі вимоги оформлення контрольної роботи.
Добре (середній) 12	Зміст питань розкрито повно. Показано володіння понятійним апаратом і фаховою термінологією; виклад відповіді грамотний, але у змісті і формі питань можуть мати місце окремі неточності, нечіткі формулювання тощо. Відповідь будується на основі самостійного мислення. Дотримані не всі вимоги оформлення контрольної роботи.
Задовільно (достатній) 9	Зміст питань розкрито неповно. Виявлено знання основного програмного матеріалу в обсязі, необхідному для подальшого навчання та практичної діяльності за професією. Відповідь будується на рівні репродуктивного мислення, слабкі знання структури курсу, допускає неточності і суттєві помилки у відповіді. Не дотримано вимог оформлення контрольної роботи.
Незадовільно (недостатній) 6	Зміст питань не розкрито. Виявлено розрізнені, безсистемні знання, допущені суттєві помилки у визначенні понять, перекручено їх зміст, виклад матеріалу хаотичний. Не дотримано вимог оформлення контрольної роботи.

Семестровий контроль (іспит)

Семестровий контроль (іспит) відбувається у письмовій формі. Після перевірки письмової роботи викладач може запитати студента про зміст тої чи іншої відповіді.

Екзаменаційний білет складається з таких елементів: два теоретичних питання та одне завдання практичного характеру. Кожне завдання оцінюється за чотирибальною інституційною шкалою. Узагальнена оцінка за іспит виводиться як середньоарифметичне з усіх завдань та округлюється відповідно до інституційної шкали.

Оцінювання результатів підсумкового семестрового контролю (іспит)

Освітня програма передбачає підсумковий семестровий контроль з дисципліни у формі іспиту, завданням якого є системне й об'єктивне оцінювання як теоретичної, так і практичної підготовки здобувача з навчальної дисципліни. Складання іспиту відбувається за попередньо розробленими і затвердженими на засіданні кафедри білетами. Відповідно до цього в екзаменаційному білеті пропонується поєднання питань як теоретичного (в т.ч. у тестовій формі), так і практичного характеру.

Таблиця – Оцінювання результатів підсумкового семестрового контролю здобувачів *денної* форми навчання (40 балів для підсумкового контролю)

Види завдань	**Для кожного окремого виду завдань**		
	Мінімальний (достатній) бал (задовільно)	**Потенційні позитивні бали* (середній бал) (добре)**	**Максимальний (високий) бал (відмінно)**
Теоретичне питання № 1	6	8	10
Теоретичне питання № 2	6	8	10
Практичне завдання	12	16	20
Разом:	**24**	**-**	**40**

*Примітка. *Позитивний бал за іспит, відмінний від мінімального (24 бали) та максимального (40 балів), знаходиться в межах 25-39 балів та розраховується як сума балів за усі структурні елементи (завдання) іспиту.*

Таблиця – Оцінювання результатів підсумкового семестрового контролю здобувачів заочної форми навчання (50 балів для підсумкового контролю)

Види завдань	**Для кожного окремого виду завдань**

	Мінімальний (достатній) бал (задовільно)	Потенційні позитивні бали* (середній бал) (добре)	Максимальний (високий) бал (відмінно)
Теоретичне питання № 1	6	10	15
Теоретичне питання № 2	6	10	15
Практичне завдання	8	14	20
Разом:	**30**		**50**

Примітка. ****Позитивний бал за іспит, відмінний від мінімального (30 балів) та максимального (50 балів), знаходиться в межах 31-49 балів та розраховується як сума балів за усі структурні елементи (завдання) іспиту.***

Оцінювання теоретичних завдань. При оцінюванні беруться до уваги наступні критерії: правильність, повнота, глибина та усвідомленість відповіді, а також послідовність викладення відповіді, вміння формулювати та викладати думки, аргументувати свою позицію.

Критерії оцінювання теоретичних завдань

Оцінка за інституційною шкалою		Узагальнений критерій
Для студентів денної форми навчання	Для студентів заочної форми навчання	
Відмінно (високий) 10	Відмінно (високий) 15	Здобувач глибоко і у повному обсязі, грамотно, логічно і обґрунтовано відповів на поставлені теоретичні питання, вміло використовуючи понятійний апарат.
Добре (середній) 8	Добре (середній) 10	Зміст питань розкрито повно, показано володіння понятійним апаратом і фаховою термінологією; виклад відповіді грамотний, але твердження не завжди обґрунтовані, у змісті і формі питань є окремі неточності, нечіткі формулювання тощо.
Задовільно (достатній) 6	**Задовільно** (достатній) 6	Зміст питань розкрито неповно. Виявлено знання основного програмного матеріалу в обсязі, необхідному для подальшого навчання та практичної діяльності за професією. Відповідь будується на рівні репродуктивного мислення, слабкі знання структури курсу, допускає неточності і суттєві помилки у відповіді.
Незадовільно (недостатній) 4	**Незадовільно** (недостатній) 4	Зміст питань не розкрито. Виявлено розрізнені, безсистемні знання, допущені суттєві помилки у визначенні понять, перекручено їх зміст, виклад матеріалу хаотичний.

Оцінювання практичного завдання. Професійна спрямованість практичного завдання передбачає вміння творчо застосовувати набуті знання та навички, передбачати та вирішувати проблемні ситуації, які можуть зустрітися в майбутній професійній діяльності.

Критерії оцінювання практичного завдання

Оцінка за інституційною шкалою		Узагальнений критерій
Для студентів денної форми навчання	Для студентів заочної форми навчання	
Відмінно (високий)	Відмінно (високий)	Здобувач повно і правильно, грамотно і логічно відповів на питання практичного завдання, використовуючи

20	20	теоретичні знання, написав детальні і обґрунтовані висновки.
Добре (середній) 16	Добре (середній) 14	Здобувач правильно відповів на питання практичного завдання, використовуючи теоретичні знання, написав правильні, але недостатньо детальні і недостатньо обґрунтовані висновки.
Задовільно (достатній) 12	**Задовільно** (достатній) 8	Здобувач неповно відповів на питання практичного завдання, у відповіді допустив неточності і суттєві помилки. Разом з тим набув навичок, необхідних для виконання практичних завдань, які відповідають мінімальним критеріям оцінювання.
Незадовільно (недостатній) 8	**Незадовільно** (недостатній) 6	Здобувач не відповів або відповів неправильно на питання практичного завдання, не зміг використати теоретичні знання при вирішенні практичних завдань.

Підсумкова семестрова оцінка за інституційною шкалою і шкалою ЄКТС визначається в автоматизованому режимі після внесення викладачем результатів оцінювання з усіх видів робіт до електронного журналу. Співвідношення інституційної шкали оцінювання і шкали оцінювання ЄКТС у наведеній нижче таблиці.

Таблиця – Співвідношення інституційної шкали оцінювання і шкали оцінювання ЄКТС

<table>
<tr><th rowspan="2">Оцінка ЄКТС</th><th rowspan="2">Рейтингова шкала балів</th><th colspan="2">Інституційна шкала (Опис рівня досягнення здобувачем вищої освіти запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни</th></tr>
<tr><th>Залік</th><th>Іспит/диференційований залік</th></tr>
<tr><td>A</td><td>90-100</td><td rowspan="5">Зараховано</td><td>Відмінно/Excellent – високий рівень досягнення запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни, що свідчить про безумовну готовність здобувача до подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом</td></tr>
<tr><td>B</td><td>83-89</td><td rowspan="2">Добре/Good – середній (максимально достатній) рівень досягнення запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни та готовності до подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом</td></tr>
<tr><td>C</td><td>73-82</td></tr>
<tr><td>D</td><td>66-72</td><td rowspan="2">Задовільно/Satisfactory – Наявні мінімально достатні для подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом результати навчання з навчальної дисципліни</td></tr>
<tr><td>E</td><td>60-65</td></tr>
<tr><td>FX</td><td>40-59</td><td rowspan="2">Незараховано</td><td>Незадовільно/Fail – Низка запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни відсутня. Рівень набутих результатів навчання є недостатнім для подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом</td></tr>
<tr><td>F</td><td>0-39</td><td>Незадовільно/Fail – Результати навчання відсутні</td></tr>
</table>

Семестровий іспит виставляється, якщо загальна сума балів, яку набрав студент з дисципліни за результатами поточного та підсумкового контролю, знаходиться у межах від 60 до 100 балів. При цьому за інституційною шкалою ставиться оцінка «відмінно/добре/задовільно», а за шкалою ЄКТС – буквене позначення оцінки, що відповідає набраній студентом сумі балів відповідно до таблиці Співвідношення.

Неформальна освіта

Можливе зарахування таких точок контролю через проходження здобувачами освіти таких навчальних курсів на платформі Prometheus:

1) здобувачі освіти денної форми навчання:

– тестовий контроль за темою 1 «Психологія толерантності у сучасному світі» – курс «Культура толерантності: як побудувати суспільство, комфортне для всіх» (URL: https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:Prometheus+TOL101+2020_T3/about);

– тестовий контроль за темою 2 «Гендерна толерантність» – курси «Я знаю гендер» (URL: https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:UNW+GENDER101+2020_T3/about) або «Жінки та чоловіки: гендер для всіх» (URL: https://courses.prometheus.org.ua/courses/IRF/101/2015_T2/about);

– тестовий контроль за темою 5 «Толерантність до осіб з різними індивідуально-типологічними особливостями» – курси «Освітні інструменти критичного мислення» (URL: https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:Prometheus+CTFT102+2018_T3/about) або «Наука повсякденного мислення» (URL: https://courses.prometheus.org.ua/courses/UQx/THINK101/2016_T2/about).

2) здобувачі освіти заочної форми навчання:

– підсумковий тестовий контроль для студентів заочної форми навчання – курс «Культура толерантності: як побудувати суспільство, комфортне для всіх» (URL: https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:Prometheus+TOL101+2020_T3/about).

Підсумкова оцінка за семестр згідно з національною шкалою і шкалою ЄКТС встановлюється в автоматизованому режимі після внесення викладачем усіх оцінок до Електронного журналу. При цьому за вітчизняною шкалою ставиться відповідна оцінка, а за шкалою ЄКТС – буквене позначення оцінки, що відповідає набраній здобувачем кількості балів відповідно до таблиці співвідношення.

8. ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

1. Що таке толерантність?
2. Що таке інтолерантність?
3. Які є форми нетолерантності?
4. Які чинники нетолерантності й толерантності.
5. Які особливості виховання і розвитку толерантності?
6. Що таке тренінг толерантності? Які його принципи і структура?
7. Які загальні методичні й організаційні засади тренінгів?
8. Що таке стать і гендер?
9. Які аспекти гендерної ідентичності?
10. Розкажіть про розвиток гендерної ідентичності.
11. Визначте біологічні причини гендерних відмінностей.
12. Визначте соціально-психологічні причини гендерних відмінностей.
13. Визначте еволюційні причини гендерних відмінностей
14. Які є гендерні відмінності в психічній діяльності і поведінці?
15. Розкажіть про професійну самореалізацію чоловіків і жінок.
16. Хто такі ЛГБТ?
17. У чому має проявлятися толерантність до ЛГБТ?
18. Що таке етнічна толерантність та інтолерантність?
19. Що таке релігійна та расова інтолерантність?
20. Що таке національний характер?
21. Розкажіть про національні характери окремих народів світу.
22. Розкажіть про національний характер українців.
23. Хто такі особи з особливими потребами?
24. Які правила комунікації із людьми з особливими потребами?
25. Що таке старість?
26. Які є типи старості?

27. Які психологічні особливості людей похилого віку?
28. У чому полягає толерантне ставлення до людей похилого віку і психологічна допомога їм?
29. Які психологічні особливості учасників бойових дій?
30. У чому має полягати толерантність до учасників бойових дій?
31. Хто такі вимушені переселенці?
32. Які проблеми вимушених переселенців?
33. У чому толерантність і психологічна допомога вимушеним переселенцям?
34. Що таке темперамент і які його властивості?
35. Які особливості різних типів темпераменту?
36. Що таке характер і які його властивості?
37. Які психологічні особливості різних типів характеру?
38. Які психологічні особливості право- і лівопівкульних осіб?
39. Які психологічні особливості людей з різним типом сприйняття?
40. Що таке Я-концепція і яка її структура?
41. Які особливості людей з різною самооцінкою та взаємодії з ними?
42. Що таке локус контролю?
43. Які є реакції на ситуацію фрустрації?
44. Що таке психологічне подолання і які його варіації?
45. Які відмінність між людьми з позитивним і негативним мисленням?

9. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Навчальний процес з дисципліни «Основи самопізання» повністю і в достатній кількості забезпечений необхідною навчально-методичною літературою. Зокрема, підготовлено і видано:

1. Психологія толерантності : методичні рекомендації до практичних занять і самостійної роботи здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 053 «Психологія» / Л. О. Подкоритова. Хмельницький : ХНУ, 2022. 32 с.

10. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Бочелюк В., Черепєхіна О. Геронтопсихологія : навч. посібн. Київ : Сварог, 2023. 436 с.
2. Декларація принципів терпимості. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_503?lang=uk#Text (дата звернення: 31.08.2024).
3. Курс «Культура толерантності: як побудувати суспільство, комфортне для всіх». URL: https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:Prometheus+TOL101+2020_T3/about)
4. Матійків І. Тренерська майстерність: теорія і практика. Технологія проведення тренінгів : метод. посібник. Львів : СПОЛОМ, 2021. 280 с.
5. Навчання персоналу санаторіїв та реабілітаційних центрів / О. Батюсь, О. Бучинська, В. Волошин, Г. Дичковська, В. Колесник, І. Лановлюк, Г. Максимчук, О. Мамонтов, С. Мариніна, Н. Павлюк, М. Прищепа, Т. Чиркова / під заг. ред. Л. Подкоритової. Київ : ГО «Інститут психології здоров'я», 2024. 57 с.
6. Подкоритова Л. О., Карпова Д. Є., Ігумнова О. Б., Комар Т. В. Диференційна психологія : навч. посіб. Хмельницький : ХНУ, 2022. 202 с.
7. Романовська Л. І., Подкоритова Л. О. Диференційна психологія : навч. посіб. Львів : «Новий світ – 2000», 2020. 236 с.
8. Соціально-психологічні засоби підвищення толерантності до інакшості і різноманіття в освітньому середовищі : метод. рекоменд. / за ред. Л. М. Коробки. Київ : Інститут соціальної та політичної психології НАПН України, 2021. 51 с.

Додаткова:

9. Залановська Л. І. Аналіз теоретико-методологічних підходів до проблеми толерантності як психологічного феномена. Теорія і практика сучасної психології. 2016. № 2. С. 9–15

10. Кремень В. Г. Консолідація України на основі платформи толерантності. Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія: Педагогічні науки. 2014. Вип. 1.46. С. 7– 11.

11. Коротюк З. М., Демидась С. Р. Методичні рекомендації щодо організації та надання психологічної допомоги дітям та сім'ям вимушених переселенців. Тернопіль, 2018. 14 с.

12. Лапа В. М. Наукові підходи до визначення поняття «комунікативна толерантність». Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Психологічні науки»: зб. наук. пр. 2016. № 6. С. 61–65.

13. Лапа В. М. Формування комунікативної толерантності старшокласників у процесі внутрішкільної інтеграції в умовах інклюзивного навчання: Дис.канд.психол.наук. Харків, 2019. 217 с.

14. Подкоритова Л. О. Рефлексія, самопізнання, психологічна самодопомога: тренінги та арт-терапевтичні методики: навч.-метод. посіб. Видання друге, виправлене і доповнене. Хмельницький : Центр інноваційної психології та педагогіки Хмельницького національного університету, 2018. 128 с.

15. Психологічна допомога постраждалим внаслідок кризових травматичних подій: методичний посібник / З. Г. Кісарчук, Я. М. Омельченко, Г. П. Лазос, Л. І. Литвиненко… Царенко Л. Г.; за ред. З. Г. Кісарчук. Київ : ТОВ «Видавництво "Логос"», 2015. 207 с.

16. Психосоціальна допомога внутрішньо переміщеним дітям, їхнім батькам та сім'ям з дітьми зі Сходу України : посіб. для практиків соціальної сфери / Мельник Л. А. та ін. ; за ред. Волинець Л. С. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Калита», 2015. 72 с.

17. Сагановська Т. П. Толерантність як важлива складова частина принципу ненасилля / Т. П. Сагановська // Актуальні проблеми філософії та соціології: Науково-практичний журнал / голов. ред. Д. В. Яковлев; відпов. секретар І. В. Шамша; Міністерство освіти і науки України; Національний університет «Одеська юридична академія». Одеса, 2017. Вип. 19. С. 95-98.

18. Терещенко К. В. Толерантність особистості: міждисциплінарний підхід. *Актуальні проблеми психології.* 2020. Том І. Вип. 52 С. 123-128.